

Slovenski parlament v procesu politične modernizacije

(Uredil Drago Zajc, izd. Center za politološke raziskave FDV in Državni zbor Republike Slovenije, Ljubljana 1993, str. 183)

Politična modernizacija je oznaka za izredno širok proces sprememb v sodobnih družbah. Vključuje najprej spremembe v distribuciji družbene moči. V povezavi z uveljavljanjem političnega pluralizma vpliva na racionalizacijo oblasti, ki ni namenjena več uresničevanju nekih zgodovinskih ciljev ali zagotavljanju vodilnega položaja posameznim družbenim skupinam. Moderno pojmovanje oblasti kot deljive in omejene se povezuje s politično participacijo na podlagi pravic do enakosti, svobode političnega združevanja in nasprotujočega delovanja, to je s priznanjem opozicije. Zlom realnega socializma in tudi drugih nedemokratskih sistemov je bil predvsem posledica monistične vladavine brez opozicije. Spoznanje, da v moderni državi brez strankarskega sistema in zakonito delujoče opozicije ni politične demokracije, je bilo tudi izhodišče nosilcev političnih reform v Sloveniji. Uveljavljanje teh demokratičnih pojmovanj pa je bilo v zgodovini – in tudi pri nas – pogosto odvisno od možnosti vzpostavljanja nacionalne države.

Politična modernizacija pomeni seveda tudi dezintegracijo starih političnih institucij in vzpostavljanje ter utrjevanje novih, ki oblikujejo učinkovitejše načine združevanja interesov. Tako postopoma gradijo svojo stabilnost in legitimnost, celoten proces pa je odvisen tudi od vrste drugih dejavnikov, še posebej pa od demokratične politične kulture. Slovenski politologi so se v tem okviru že zgodaj usmerili tudi v raziskovanje slovenskega parlamenta. V tem smislu je tudi

Slovensko politološko društvo že v letu 1991 pripravilo posvet na temo Parlamentarizem: dileme in perspektive. Že prispevki za to posvetovanje so kazali na teoretična prizadevanja slovenskih politologov, da proniknejo v značilnosti parlamentarizma in še posebej v zametke parlamentarnega sistema v Sloveniji. Ena izmed temeljnih raziskovalnih usmeritev slovenskih politologov je (bila) ravno vprašanje politične modernizacije v Sloveniji in v zvezi s tem tudi vprašanje političnega predstavnitva.

Raziskovalna skupina v okviru projekta Transformacija slovenskega parlamenta v okviru širših procesov politične modernizacije in osamosvajanja Slovenije se je zavedala celovitosti in zahtevnosti procesa spreminjanja prejšnje republiške skupščine v parlament samostojne demokratične države ter njegove odvisnosti od širših demokratičnih procesov. Ob upoštevanju, da je šlo za dolgotrajen proces, ki se je zgolj formalno začel z »normativnim prebojem prejšnjega samoupravnega skupščinskega modela (z ustavnimi amandmaji, sprejetimi v septembru 1989) in prvimi demokratičnimi volitvami v aprilu 1990, si je zadala za cilj tako preučevanje preoblikovanja strukture predstavniskega telesa kot uveljavljanje načinov delovanja, ki so značilni za demokratične parlamente z veliko daljšo tradicijo. Člani raziskovalne skupine in sodelavci so skušali osvetliti te širše procese in pri tem opozorili na njihovo prepletenost s procesom osamosvajanja, ki ga obravnavajo tudi z vidika prevzemanja funkcij zvezne države. Hkrati pa so opozorili tudi na pomembnost nekaterih temeljnih demokratičnih načel za delovanje slovenskega parlamentarnega sistema, še posebej z vidika funkcij opozicije ter vloge strank v parlamentu. Ob tem, ko se parlamenta lotevajo tudi z vidika odnosa med njim in izvršilno oblastjo, ga ne obravnavajo zgolj kot zakonodajno telo, ampak tudi kot prizorišče oblikovanja politik, v katerem delujejo različni subjekti – od vlade, strank, birokracije do interesnih skupin. Kot poseben problem obravnavajo tudi vprašanje

strokovnosti parlamentarnega odločanja. Teoretične predpostavke preizkušajo tudi s prvimi empiričnimi podatki, zbranimi z anketo, ki je bila opravljena leta 1992.

Monografsko študijo Slovenski parlament v procesu politične modernizacije sestavljajo naslednji prispevki: Procesi politične modernizacije v Vzhodni Evropi in v Sloveniji (dr. Drago Zajc), Raziskovanje slovenskega parlamenta (dr. Boštjan Markič), Racionalnost opozicije (dr. Adolf Bibič), Politične stranke in parlament: parlamentarne frakcije, skupine, klubi (dr. Stane Kranjc), Od monizma k pluralizmu (dr. Danica Fink Hafner), Prevzemanje funkcij zvezne države v procesu osamosvajanja Slovenije (dr. Franci Grad), Policy skupnosti in nekateri problemi vladanja v prehodnem obdobju (dr. Danica Fink Hafner), Vlada – funkcije, procesi, izvrševanje, rezultati (dr. Marjan Brezovšek), Opozicija in vlada v senci (dr. Igor Lukšič) in Skica sistemske analize problema strokovnosti parlamentarnega odločanja (mag. Andrej Škerlep).

To delo je seveda le prvi korak k nadaljnjemu in bolj poglobljenemu raziskovanju, ki bo v prihodnje bolj zasnovano na empiričnih podatkih in usmerjeno k primerjalnim analizam delovanja slovenskega parlamenta in predstavnih teles drugod. Nedvomno pa je že ta zbornik lahko koristen za vse, ki želijo obogatiti svoje teoretično in praktično znanje o uveljavljanju prvega slovenskega demokratičnega parlamenta v samostojni državi.

Marjan Brezovšek

ANDREW BELSEY & RUTH
CHADWICK (EDS.)

Ethical Issues in Journalism and the Media

London and New York: Routledge, 1992

Ali sta etika in novinarstvo sploh združljiva, je pogosto vprašanje novinarjev, pa tudi

piscev knjig o novinarski etiki, ki jih na zahodnih trgih (že nekaj časa) ni malo. Slovenci na tem področju krepko zaostajamo, medtem ko naš množičnokomunikacijski prostor preplavlja popoln etični kaos. Tudi zato je tovrstna literatura – čeprav tuja in opirajoča se na britanske razmere – za slovenskega bralca aktualna in koristna. Koristna, če seveda predpostavljamo, da jo bodo poleg nekaj izbrancev iz strokovnih krogov novinarske in medijske teorije proučili tudi novinarji in uredniki. Konec koncev so predvsem oni tisti, ki vsakodnevno na lastni koži občutijo težo preštevilnih dilem tega, kar na splošno imenujemo novinarska etika.

Zbornik enajstih britanskih strokovnjakov z raznovrstnih področij, kot so filozofija, pravo, mediji, sociologija in še mnoga druga, obravnava koncepte svobode, demokracije, resnice, objektivnosti, poštenosti, zasebnosti. Gre za globoka etična vprašanja, ki so neločljiva od samega bistva novinarske teorije in prakse.

Uvodno poglavje, ki sta ga skupaj zapisala oba urednika, načena teme, ki so podrobneje razčlenjene v naslednjih sestavkih, osredotoča pa se predvsem na problem kvalitete. Na začetku izpostavlja vprašanje ugleda novinarskega poklica, nadaljujeta pa z razmišljanjem o svobodnem pretoku informacij na globalni ravni, ki ga ne bi smela popačiti nobena oblika cenzure oziroma pristranskosti s strani monopolnih lastniških struktur. Ob tem se sprašujeta, ali bi lahko v nacionalnem kontekstu, kot je Velika Britanija, medijsko kvaliteto povečali z zakonom ali z etiko. Čeprav pritrđita pomembni vlogi kodeksov pri zagotavljanju kvalitete, kritično osvetlita nekatere dileme, ki se pojavljajo pri spoštovanju zapisanih načel novinarskega obnašanja. Dejstvo je, da kodeksi ne morejo vnaprej predvideti vseh možnih situacij.

Besedilo Johna O'Neilla postavlja izziv liberalni ekonomski naravnosti, da svobodni trg, novinarstvo in demokracija tvorijo drug od drugega odvisno trojico. To stališče je značilno za nedavne razprave o Prvem amandmaju v ZDA in deregulaciji medijev v Evropi. Po O'Neilovem prepričanju je »pripovedovanje resnice« konstitutivna prvina novinarstva kot demokratične institucije, medtem ko trg ovira uresničevanje te vrednote. Sklene z mislijo, da